

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

“ประเทศไทยบรรพบุรุษของเราสละชีวิตมาเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินมาด้วยเลือดเนื้อด้วยชีวิต แต่เสียดายตอนนี้ ท่านนายก เขาไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์แล้วนะ ฉันก็ไม่เข้าใจ เพราะตอนที่ฉันเรียนอยู่ที่สวีเดนแลนด์ ไม่มีประวัติศาสตร์อะไรเท่าไร แต่เราก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ของสวีเดน ๆ แต่เมืองไทยนี้ บรรพบุรุษเลือดทาแผ่นดิน กว่าจะมาถึงที่ให้เรา นั่งอยู่กันอย่างสบาย มีประเทศชาติ เรากลับไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์ ไม่รู้ใครมาจากไหน เป็นความคิดที่แปลกประหลาด.....”

พระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2551 ที่ทรงห่วงใยการเรียนการสอน “ประวัติศาสตร์ไทย” วิชาที่บ่มเพาะลูกหลานไทยได้รู้จัก เข้าใจ และภาคภูมิใจถึงรากเหง้า และความยากลำบากของบรรพบุรุษที่เสียเลือดเนื้อสร้างชาติสร้างแผ่นดินก่อกำเนิดมาเป็นชาติไทย

นับว่า พระราชเสาวนีย์ของพระองค์ท่าน ได้กระตุ้นให้นักวิชาการต้องหันมามองว่าเราให้ความสำคัญกับวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ไทยมากน้อยเพียงใด

หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 ได้จัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แยกออกมาเป็นรายวิชาหนึ่งต่างหาก และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงมาใช้หลักสูตรประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้จัดวิชาประวัติศาสตร์ เป็นส่วนหนึ่งของหมวดวิชาสังคมศึกษา โดยจัดในลักษณะการบูรณาการ ต่อมามีการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แบ่งการเรียนการสอนเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มภาษาไทย กลุ่มคณิตศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มศิลปะ กลุ่มงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มภาษาต่างประเทศ

วิชาประวัติศาสตร์กลายเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังกล่าว ได้กำหนดสาระที่เป็นองค์ความรู้ไว้ 5 สาระด้วยกัน คือ

สาระที่ 1	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
สาระที่ 2	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
สาระที่ 3	เศรษฐศาสตร์
สาระที่ 4	ประวัติศาสตร์
สาระที่ 5	ภูมิศาสตร์

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เน้นการมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก โดยกำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ 5 สาระด้วยกัน ประวัติศาสตร์เป็นสาระที่กำหนดให้เป็นรายวิชาพื้นฐานที่แยกออกมาเป็น 1 รายวิชา ไม่ต้องบูรณาการกับสาระอื่น ๆ มีการกำหนดเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจนและกำหนดตัวชี้วัดชั้นปีและตัวชี้วัดช่วงชั้นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

แม้ว่าจะมีการเห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ โดยการระบุไว้ใน พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ในมาตรา 23 (1) ระบุว่า “ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542: 2) ก็ตาม แต่การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน ยังขาดการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนไทยเกิดความรู้ ความรัก ความภาคภูมิใจในความเป็นมาของประเทศชาติอย่างลึกซึ้ง การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา ซึ่งครูสังคมศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงยังไม่ได้จัดกันอย่างจริงจังและไม่ได้เน้นในสิ่งนี้

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) รัฐบาลมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ในการบริหารและจัดการศึกษา โดยวางกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้อย่างเป็นระบบ 4 ประการ คือ

- 1) การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่
- 2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่

3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่

4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่

สำหรับกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในส่วนของการพัฒนาครูยุคใหม่นั้น มุ่งเน้นให้เป็นครูที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี มีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครู

การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น ครูต้องสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะกระบวนการ ตลอดจนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน

ในส่วนของจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้ที่ครูสังคมศึกษารับผิดชอบอยู่นั้น การพัฒนาครูสังคมศึกษาให้มีคุณภาพสอดคล้องกับแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งพัฒนาคุณภาพของครูสังคมศึกษายุคใหม่ ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยการวิจัยจะพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษา ระบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ จะเป็นต้นแบบชิ้นงานที่จะช่วยให้ครูสังคมศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบและมีรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่สามารถนำไปสู่ปฏิบัติจริงได้ โดยเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ในวิชาประวัติศาสตร์ที่ถูกต้อง แนวทางการจัดหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา แนวทางการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ให้แก่มผู้เรียน แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ สื่อการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลในวิชาประวัติศาสตร์ และที่สำคัญคือแนวทางที่ครูสังคมศึกษาจะสร้างจิตสำนึกความรัก ความภาคภูมิใจ และเห็นความเสียสละของบรรพบุรุษของชาติให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ซึ่งจิตสำนึกดังกล่าวจะนำไปสู่ความสามัคคีและความรักในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา

2.2 เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา สำหรับครูสังกัดมศึกษา

2.3 เพื่อทดสอบประสิทธิภาพระบบการจัดการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา สำหรับครูสังกัดมศึกษา

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา

4.2 ประชากร มี 4 กลุ่ม คือ

4.2.1 ครูสังกัดมศึกษาที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังกัดมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 67 โรงเรียน และเขต 2 จำนวน 58 โรงเรียน รวมทั้ง 2 เขต จำนวน 125 โรงเรียน สำหรับการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา

4.2.2 ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังกัดมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาประวัติศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาด้านการจัดระบบการเรียนการสอน สำหรับการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างต้นแบบชิ้นงานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น คือ ระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา สำหรับครูสังกัดมศึกษา

4.2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน และการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สำหรับการตรวจสอบและรับรองคุณภาพของต้นแบบชิ้นงาน คือ ระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา สำหรับครูสังกัดมศึกษา

4.2.4 ครูสังกัดมศึกษาที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังกัดมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 สำหรับการทดลองประสิทธิภาพต้นแบบชิ้นงาน คือ ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง ระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา สำหรับครูสังกัดมศึกษา และขึ้นทดลองใช้ในสถานการณ์จริง คือ ครูสังกัดมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากาฬเหนือ เขตพื้นที่การศึกษากาฬตะวันออกเจียงเหนือ เขตพื้นที่การศึกษากาฬกลาง และเขตพื้นที่การศึกษากาฬใต้

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ประวัติศาสตร์ หมายถึง การศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต เพื่อให้เข้าใจถึงพื้นฐานของมนุษย์ วัฒนาการของมนุษย์และสังคม รวมทั้งความสำเร็จและข้อผิดพลาดของมนุษย์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบัน

5.2 วิชาประวัติศาสตร์ หมายถึง วิชาที่สอนเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต วัฒนาการของมนุษย์และสังคม รวมทั้งความสำเร็จและข้อผิดพลาดของมนุษย์ วิชาประวัติศาสตร์ จัดเป็นสาระที่ 4 ที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ได้กำหนดมาตรฐานไว้ 3 ข้อ คือ

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

5.3 การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ หมายถึง การวิจัยและพัฒนาโดยยึดหลัก 7 Steps Model ได้แก่ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สำหรับครูสังคมศึกษา 2) การสำรวจความต้องการเกี่ยวกับเรื่องที่จะพัฒนา 3) การพัฒนารอบความคิดเกี่ยวกับต้นแบบชิ้นงาน 4) การสอบถามความเห็นผู้เชี่ยวชาญ 5) การพัฒนาร่างต้นแบบชิ้นงาน 6) การตรวจสอบและรับรองคุณภาพต้นแบบชิ้นงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ 7) การปรับปรุงต้นแบบชิ้นงานและการรายงาน

5.4 ต้นแบบชิ้นงานระบบการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ระบบที่พัฒนาขึ้นเป็นต้นแบบสำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 3 ตอนคือ การวิเคราะห์ระบบ การสังเคราะห์ระบบ แบบจำลองระบบและการทดสอบระบบ และการนำระบบไปใช้และการประเมินระบบ

5.5 ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง ระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา สำหรับครูสังคมศึกษา หมายถึง ชุดสำเร็จที่พัฒนาจากต้นแบบชิ้นงานระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ได้รับการตรวจสอบและรับรองคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อใช้เป็นแนวทางและเครื่องมือในการดำเนินการฝึกอบรมทางไกล เรื่อง ระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา สำหรับครูสังคมศึกษา อย่างเป็นระบบ ทั้งในส่วนของวิทยากรที่ให้การฝึกอบรมและสมาชิกที่เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีกำหนดขั้นตอนการฝึกอบรม การกำหนดสื่อในลักษณะชุดสื่อประสม ซึ่งประกอบด้วย สื่อหลักและสื่อเสริม และเครื่องมือประเมินผลของการฝึกอบรมทางไกล

5.6 ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ หมายถึง ท่าที ความนึกคิดของครูสังคมศึกษาที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา กรุงเทพมหานคร ในเขต 1 และเขต 2 ที่มีต่อระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา

5.7 เทคนิคเดลฟาย หมายถึง การรวบรวมความคิดอย่างเป็นระบบระเบียบจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในด้านการศึกษาเรื่องพหุวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดและประเมิน โดยใช้แบบสอบถาม 3 รอบ เกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ที่มีความเหมาะสมและสามารถนำไปสู่การพัฒนา

5.8 การตรวจสอบและรับรองคุณภาพต้นแบบชิ้นงาน หมายถึง การตรวจสอบและรับรองคุณภาพระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นหลักประกันว่า ต้นแบบชิ้นงานหรือระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

6.1 ระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ได้พัฒนาขึ้นมา นี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 ระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาได้ทั่วประเทศ บุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสามารถนำไปใช้ในการจัดระบบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาของตน ทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.3 ผู้เรียนที่ได้รับการเรียนการสอนจากครูสังคมศึกษา ซึ่งนำระบบที่จัดทำขึ้นไปประยุกต์ใช้ จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ จนสามารถมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ภูมิใจในความเป็นมาของประเทศไทย มีความหวงแหนในมรดกที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้ ก่อให้เกิดความสามัคคีของบุคคลในชาติ ทำให้ประเทศเกิดความมั่นคง และนำไปสู่ความสามานฉันท์ของประเทศในที่สุด

